

ביאורים במאמרי רבינו

מאמרי חסידות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
מבוארים ומפורשים

מאמר ד"ה
בשעה שעלה משה למרום ה'תשכ"ה
י"ל בקונטרס חג השבועות ה'תנש"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת

הו"ח התמים
ר' יעקב

בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס
על-ידי ולזכות
ר' יוסף יצחק

וזוגתו מרת נחמה שיחיו

ולזכות ילדיהם הת' אריה זאב,

וחיה רישא
שיחיו לאורך ימים
ושנים טובות

דרוקמן

טורונטו קנדה

להצלחה רבה ומופלגה
בגשמיות וברוחניות

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר' מרדכי

וזוגתו מרת חיה מושקא שיחיו

בן שבת

ולזכות

ליאור בת מרדכי,

יהושע בן אברהם שיחיו

יזכו להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר
יפנו בגשמיות וברוחניות

ולזכות ר' דוד ציון בן יצחק

וזוגתו זהבה בת מרדכי שיחיו

לרפואה שלימה וקרובה

ולהצלחת בית הספר החדש

'מנחם מענדל אקדמי'

סגל המורים והמורות וכל העוסקים
במלאכת הקודש

קובץ זה נדפס ע"י ולזכות

הר"ר ירחמיאל מנחם מענדל

וזוגתו מרת רבקה פייגא

ילדיהם

חיה מושקא, אריה לייב שאול,

יהודה מאיר, שלום דובער,

שניאור זלמן

גולדשמיד

להצלחה רבה ומופלגה

בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו

בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי

מתוך שמחה וטוב לבב

קובץ זה נדפס לחיזוק ההתקשרות לכ"ק

אדמו"ר נשיא דורנו

על-ידי ולזכות

שלמה בן רנה

מרים בת רחל

דבורה לאה עזיזה בת מרים

ירחמיאל יהושע חיים בן דבורה

חי' מושקא בת דבורה לאה עזיזה

מנחם מענדל בן דבורה לאה עזיזה

בנימין אברהם בן מרים

חנה בת דבורה

דובער בן חנה

חי' מושקא בת מרים

סאשה בת מרים

להצלחה רבה ומופלגה בעבודתם בשליחות

כ"ק אדמו"ר, מתוך בריאות והרחבה בכל

ענייניהם בטוב הנראה והנגלה

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות

ר' דובער זוגתו מרת שושנה רעכיל

בניהם ובנותיהם

יעקב מנחם מענדל זוגתו רענדיל לאה

מרת גאלדא איטא ובעלה אליהו דוד

בנם: רפאל משה מרדכי

לאבנשטיין

מרת חיה מושקא ובעלה חנוך העניך

הכהן

בתם: חנה

ראזנפעלד

הכלה שרה נחמה והחתן ארי' לייב שי'

לאופער

מאשא, רפאל משה דוד אלי', חנה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

יוניק

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח מרדכי שמואל בן הרה"ח משה ע"ה

אשכנזי

רב ומרא דאתרא דכפר חב"ד במשך ארבעים שנה

התמסר ביגיעה עצומה ללימוד התורה בכלל ולחשמקה

בתורת רבותינו נשיאנו בפרט

נלב"ע ביום כ"ג טבת ה'תשע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

ולזכות זוגתו הרבנית סימה שתחי' אשכנזי

לאריכות ימים ושנים טובות

פתח דבר

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגש בזה לפני ציבור הלומדים מאמר נוסף בסדרת 'ביאורים במאמרי רבינו'.

מאמר זה נאמר על-ידי כ"ק אדמו"ר בליל א' דחג השבועות (לפנות בוקר) ה'תשכ"ה, ויצא-לאור מוגה בקונטרס חג השבועות ה'תנש"א.

בקונטרס זה נוספו למאמר קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בו.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל שיחי' כהן בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת יואב שיחי' למברג על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן אנו מודים להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת המאמרים. תודתנו נתונה לת' יחיאל מיכל שיחי' אשכנזי על הערותיו המועילות.

*

מאמר מבואר זה, מצטרף למאמרים ושיחות שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד שלושים ואחד מאמרים, מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים מחדש בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידנו, בכתובת: www.biurim.022.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, יג), ויתכן שנפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנן בכוא העת אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת שהעיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרו את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

ערב חג השבועות ה'תשע"ט

בס"ד. ליל א' דחג השבועות (לפנות בוקר) ה'תשכ"ה*

בשעה¹ שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפניו, חמדה² גנוזה כו' אתה מבקש ליתנה לבשר ודם כו' תנה הודך על השמים³, אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה כו', אמר לפניו, רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה⁴ אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים כו', למצרים ירדתם כו' תורה למה תהא לכם, שוב מה כתיב בה⁵ לא יהיה לך אלקים אחרים, בין עמים אתם שרויין שעובדין עבודה זרה, שוב מה כתיב בה⁶ זכור את יום השבת לקדשו, כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות, שוב מה כתיב בה⁷ לא תשא, משא ומתן יש ביניכם, שוב מה כתיב בה⁸ כבד את אביך ואת אמך, אב ואם יש לכם, שוב מה כתיב בה⁹ לא תרצח לא תנאף לא תגנוב, קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם. [ויש לומר, שבהתשובה דמשה רבינו על טענת המלאכים, שני ענינים בכללות. (א) למצרים ירדתם היא תשובה בנוגע לכללות התורה, דכיון שהטעם על כללות הענין דמתן תורה הוא אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, לכן, כיון שלמצרים ירדתם (בתמיה) תורה למה תהא לכם, (ב) ולאחרי זה מוסיף שוב מה כתיב בה, שגם הציוויים הפרטים שבתורה (לא יהיה לך, זכור את יום השבת, וכו') שייכים לישראל ולא למלאכים].

וצריך להבין, דבקשת המלאכים תנה הודך על השמים היתה שתנתן להם תורה כמו שהיא ברוחניות⁸, ומה השיב להם משה כלום אתם עושים מלאכה וכו'. גם צריך להבין מה שהשיב משה בנוגע להמצוות לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם, דכיון שהמלאכים אין קנאה ביניהם ואין להם יצר הרע לכן אין צריך לצוות ולהזהיר אותם על מצוות אלו, דלכאורה עדיפא הוה ליה למימר, שגם המצוות עצמם (כמו שהם בגשמיות) אינם שייכים למלאכים (כמו שאמר לפני זה בנוגע למצוות שבת, לא תשא, וכיבוד אב ואם).

(4) יתרו כ, ב.

(5) שם, ג.

(6) שם, ח.

(7) שם, ז.

(8) שם, יב.

(9) שם, יג.

(* יצא לאור בקונטרס חג השבועות - תנש"א, "לקראת חג השבועות . . ימי הגבלה, סיוון, שנת ה'תנש"א".

(1) שבת פח, סע"ב ואילך.

(2) בש"ס שם: חמודה, אבל כ"ה (חמדה) בעין יעקב כאן. ועוד.

(3) תהלים ח, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

שהן שעבוד המוח (שכל) והלב (מידות), וחמץ ומצה שהם ישות וביטול.

(א) "תורה כמו שהיא ברוחניות" היינו התוכן הרוחני של המצוות, כמו תפילין

והענין הוא, דבהטעם על זה שהתורה ניתנה למטה בארץ דוקא, שני ענינים. (א) לפי שהמשכה שעל-ידי המצוות היא כשקיום המצוות הוא בגשמיות¹⁰, (ב) וגם לפי שעל-ידי קיום המצוות למטה נעשה הבירור דנפש הבהמית¹¹. וזהו שאמר משה כלום אתם עושים מלאכה כו' יצרה-הרע יש ביניכם, דהטעם שהתורה לא ניתנה בשמים למלאכים הוא כי אז היו חסרים שני הענינים. (א) כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכים שבות, ולכן אין שייך שיקיימו מצוות שבת בגשמיות, (ב) ועל דרך זה הוא בנוגע לא תשא, כיבוד אב ואם (ובכך מבוארת שאלה הא'). יצרה-הרע יש ביניכם¹¹ ולכן אין שייך אצלם בירור נפש הבהמית (ובכך מבוארת שאלה הב').

סיכום: צריך להבין: א. מה השיב משה על טענת למלאכים שתנתן להם התורה ברוחניות. ב. בנוגע ללא תרצח וכו', עדיפא הוה ליה למימר, שמצוות אלו בגשמיות אינן שייכות כלל למלאכים. והביאור, שבתשובת משה שני טעמים לנתינת התורה למטה: א. "כלום אתם עושים מלאכה" – ההמשכה היא דוקא כשקיום המצוות הוא בגשמיות. ב. "יצרה-הרע יש ביניכם" – על-ידי קיום המצוות למטה נעשה הבירור דנפש הבהמית.

(ב) ויש לומר, דבהשייכות דבירור נפש הבהמית (יצרה-הרע יש ביניכם) למתן תורה, שני ענינים. (א) שעל-ידי קיום המצוות שניתנו במתן תורה נעשה בירור נפש הבהמית, כנ"ל. (ב) ושביירור נפש הבהמית הוא גם הכנה למתן תורה. שלכן סופרים ספירת העומר לפני חג השבועות, כי ספירת העומר הוא בירור המדות דנפש הבהמית, ועל-ידי זה זוכים בחג השבועות למתן תורה¹². ועל-פי זה, הענין דיצרה-הרע יש ביניכם (ענין האחרון שבתשובת משה) הוא על דרך הענין דלמצרים ירדתם (ענין הראשון שבתשובת משה), שבהשייכות דיציאת

(11) וגם "בין עמים אתם שרויין שאתם עובדין עבודה זרה" הוא דוגמת "יצר הרע יש ביניכם", ואדרבה יצרה-הרע שהוא דוגמת "שד משדין נוכראין" (בין עמים אתם שרויין) ועד שצריך להזהירו שלא יעבוד עבודה זרה.
(12) לקו"ת במדבר טז, ד. ובכ"מ.

(10) להעיר מסה"מ תרע"ח ע' קסז ואילך וסה"מ תש"ו ע' 104 ואילך, דזה שהמצוות דהאבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך (שהש"ר פ"א, ג (א)), הוא, מצד שני ענינים: כי אצל האבות לא היו העלמות והסתרים מצד הגוף (נפש הבהמית), ולא היה להם מצוות בגשמיות.

ביאורים במאמרי רבינו

בעצמות שאין בו שום כללים וגדרים, ולכן יכול לבחור בכל דבר. לכן ההמשכה המיוחדת שעל-ידי המצוות היא כשקיום המצוות הוא בגשמיות, מה-שאינ-כן עבודה רוחנית שהינה בעלת תוכן וחשיבות ממשיכה בחינה אלוקית שלגביה יש לעבודה ערך ותפיסת מקום (המשך תרס"ז עמ' נה, ד"ה ביום השני תשל"ב סע' ו).

(ב) "ההמשכה שעל-ידי המצוות הוא כשקיום המצוות הוא בגשמיות" עיקר ציווי ה' הוא על העשיה עצמה ולא על הכוונה, שהרי מי שעשה מצוה בלי כוונה יצא ידי חובה, ומי שכיוון ולא עשה לא יצא. העשיה כלשעצמה היא לכאורה דבר שאין לו ערך, כי איוו משמעות יש למעשה של מצוה בלא כוונה ואיך אפשר לרצות בו? אלא שורש המצוות הוא

מצרים למתן תורה, שני ענינים. שעל-ידי מתן תורה, המשכת וגילוי אנכי הוי"ה אלקיך, נעשה אשר הוצאתיך מארץ מצרים¹³, ושיציאת מצרים היא הקדמה והכנה למתן תורה, כפירוש הפשוט באנכי הוי"ה אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, דאשר הוצאתיך מארץ מצרים הוא טעם על אנכי הוי"ה אלקיך¹⁴. וצריך להבין, דענין מתן תורה הוא (כמ"ש בהפתיחה דמתן תורה) אנכי הוי"ה אלקיך, שאנכי הוא מהותו ועצמותו נעשה הוי"ה אלקיך¹⁵, ואיך שייך שעל-ידי העבודה דבירור נפש הבהמית תהיה המשכת אנכי (הביאור לקמן סעיף יא).

סיכום: ב' עניינים בשייכות של בירור נפש הבהמית למתן תורה: א. על ידי קיום המצוות מתבררת הנפש הבהמית. ב. בירור הנפש הבהמית (ספירת העומר) הוא הכנה למתן תורה. וצריך להבין: איך יתכן שעל-ידי בירור נפש הבהמית תהיה המשכת העצמות – אנכי.

ג) והנה איתא במדרש¹⁶ על הפסוק¹⁷ וספרתם לכם ממחרת השבת גו' שבע שבתות תמימות תהיינה אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום. ועל-פי המבואר בכמה מקומות¹⁸ דענין עושין רצונו של מקום הוא דוקא על-ידי האהבה דבכל מאדך, למעלה ממדידה והגבלה¹, מובן, דמה

13 תו"א יתרו טז, סע"ב.

14 פרש"י עה"פ (יתרו כ, ב).

15 תו"א שם. לקו"ת שם.

16 ויק"ר פכ"ח, ג.

17 אמור כג, טו.

18 או"ת להמגיד פ' עקב ד"ה מפני מה. לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ. וראה גם חדא"ג מהרש"א ברכות לה, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

ג) "דענין עושין רצונו של מקום..."

הגמ' בברכות (לה, ב) מצביעה על סתירה בין שני פסוקים: כתיב "ואספת דגנך", משמע שישראל יצטרכו לאסוף התבואה בעצמם, וכתיב "ועמדו זרים ורעו צאנכם" משמע שמלאכתם נעשית בידי אחרים? מתרצת הגמ': בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית בידי אחרים, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מלאכתם נעשית בידי עצמן.

נשאלת על כך השאלה: הפסוק "ואספת דגנך" נאמר בהמשך ל"והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי", וכיצד אפשר לומר שהוא מדבר כאשר אין עושין רצונו של מקום? מתרץ המהרש"א שבפרשת ויהי אם שמוע הוזכרה רק האהבה ד"בכל לבבך ובכל נפשך" ולא האהבה ד"בכל מאדך", והרי זה בבחינת אין עושין רצונו של מקום.

ולכאורה תמוה, כיצד אפשר לומר על האהבה דבכל לבבך ובכל נפשך "אין עושין רצונו של מקום"? אלא בהכרח לומר ש"עושין רצונו" אין פירושו שמקיימים הרצון, אלא שעושין אצל הקב"ה רצון חדש (ו"אין עושין רצונו של מקום" הוא שאין עושין רצון חדש, אלא רק מקיימים הרצון) (לקו"ת ברכה צט, ג).

הענין בזה, כאשר אדם מחסיר קיום מצוה, נחסרת לו המשכת רצון ה', והמשכת רצון חדש היא על-ידי האהבה דבכל מאדך שמגיעה לדרגת "בעל הרצון" שלמעלה מרצון. שכן "בכל מאדך" הוא כמאמר חז"ל "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך, הוי מודה לו במאוד מאוד" - שבכל אופן בו מתנהג הקב"ה עם האדם, הוא עומד באהבתו הגדולה אליו, ומבואר בדא"ח שבחינת "מאוד" אין בה הגבלה (ראה ספר הערכים ח"א עמוד תכו ואילך).

שכתוב במדרש אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, הוא, כשהעבודה דספירת העומר קשורה עם האהבה דבכל מאדך. [ולהעיר, דבמקום אחר אמרו רבותינו ז"ל¹⁹ דשבע שבתות תמימות הוא דשבע השבתות דספירת העומר מתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת שבשבת, שאז הם שבע שבתות תמימות. ויש לומר הקשר דשני הפירושים, דבאותם השנים ששבע שבתות דספירת העומר מתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת²⁰, בנקל יותר, שהעבודה דספירת העומר תהיה באופן דבכל מאדך]. ולכאורה יש לומר, שהשייכות דעושין רצונו של מקום (בכל מאדך) לספירת העומר, היא, כי ספירת העומר היא הכנה למתן תורה, וכיון שההכנה למתן תורה צריכה להיות בשני ענינים, (א) יציאת מצרים (ב) ובירור נפש הבהמית, לכן, צריך להיות בספירת העומר (נוסף להענין דבירור המדות דנפש הבהמית, גם) העבודה דבכל מאדך, למעלה ממדידה והגבלה, היציאה ממצרים מלשון מיצר והגבלה. וצריך להבין דלפי זה, העבודה דבכל מאדך היא הכנה מוכרחת למתן תורה, ומזה שאמרו אימתי הן תמימות כו' משמע שעיקר הענין דספירת העומר, הכנה למתן תורה, הוא בירור המדות דנפש הבהמית, והעבודה דבכל מאדך שייכת רק לשלימות ההכנה למתן תורה. וביותר אינו מובן, דכיון שענין מתן תורה הוא הגילוי דאנכי, מהותו ועצמותו שלמעלה מעלה מגדר השתלשלות²¹, הרי העבודה המתאימה להמשכת גילוי זה הוא לכאורה העבודה דבכל מאדך (למעלה מהשתלשלות שבאדם), ואף-על-פי-כן, עיקר העבודה דספירת העומר הוא בירור המדות דנפש הבהמית [שבכדי לברר המדות דנפש הבהמית הוא דוקא על-ידי שנפש האלקית מתלבשת²² בנפש הבהמית], ועל-ידי זה נמשך הגילוי דאנכי (הביאור לקמן סעיף יא).

סיכום: על הפסוק "וספרתם לכם" איתא במדרש "אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום", ומבואר שוהו העבודה דבכל מאדך שלמעלה ממדידה והגבלה. וצריך להבין: מדוע היא באה רק לשלימות ו"תמימות" העבודה, הרי זוהי הכנה מוכרחת למתן

20) להעיר, שכן היה בהשנה שבה נאמר המאמר (תשכ"ה). וכ"ה בשנה זו (תנש"א).
21) כ"ה הלשון בלקר"ת שבהערה 12.
22) סה"מ היש"ת ע' 23. ובכ"מ.

19) פסיקתא דר"כ פ"ח. פסיקתא רבתי פ"ח. קה"ר פ"א, ג. יל"ש אמור שם, י (רמו תרמג). וראה ראב"ן סי' פ. ראב"ה פסחים סתקכו"ו. רוקח סרצ"ה (הובא במ"כ לקה"ר שם).

ביאורים במאמרי רבינו

וחיים ישנם רק בענייני העולם, ועל-ידי התבוננות ניתן לשכנע אותה שהטוב האמיתי הוא באלוקות. אך התבוננות נפש-האלוקית מצד עצמה הינה שלגבי הקב"ה כפי שהוא בעצמותו, 'כולא קמיה כלא חשיב', ואין שום ערך וחשיבות למעלות הנ"ל של טוב וחיים וכו'.

ד) "מתלבשת בנפש-הבהמית" התלבשות היא עבודה מוגבלת שכן "ההתבוננות של נפש-האלוקית צריכה להיות בענינים כאלו ובאופן שגם נפש הבהמית יכולה להשיג" (פדה בשלום תשל"ט סעיף א), הנפש-הבהמית מעוניינת ב'טוב וחיים', אלא שהיא חושבת שטוב

תורה, הן מצד ההקדמה ד"יציאת מצרים" – היציאה ממצרים וגבולים, והן כהכנה לגילוי של "אנכי" שלמעלה ממדידה והגבלה.

ד) ויובן זה בהקדים מה שנאמר²³ כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, ומבואר בחסידות²⁴ דלב האדם לאדם קאי לא רק על שני בני אדם, דלב האדם באהבתו לחבירו מעורר אהבת חבירו אליו, אלא גם על אדם התחתון ואדם העליון, דכפי אופן העבודה של אדם התחתון, אתערותא דלתתא, כן הוא אופן האתערותא דלעילא, ההמשכה מאדם העליון לאדם התחתון^ה, כמים הפנים לפנים²⁵. ויש לומר^ו, שהדמיון דלב האדם לאדם למים הפנים לפנים הוא²⁶, דכמו שבמים הפנים לפנים, זה שנראה להאדם אותה הצורה שהוא מראה בהמים הוא לפי שעל-ידי הסתכלותו בהמים נעשים (נראים) בהמים צורת הפנים המסתכלת בהם וצורה זו נראית אחר-כך לאדם המסתכל, כן הוא בלב האדם לאדם, דזה שעל-ידי העבודה והאתערותא דלתתא של אדם התחתון נעשה אתערותא דלעילא והמשכה מאדם העליון לאדם התחתון, הוא, כי העבודה דאדם התחתון עולה מלמטה למעלה, לאדם העליון, ועל-ידי זה נעשה בו (דוגמת) ענין זה, ואחר-כך נמשך ענין זה (שנעשה באדם העליון) מלמעלה למטה, לאדם התחתון. ולהוסיף, דבמשל המים, זה שפני האדם שמסתכל בהמים נראים בהמים, הוא רק שנראה כן לעין הרואה, ובהנמשל, על-ידי העבודה דאדם התחתון נעשה²⁷ (דוגמת) ענין זה באדם העליון (ולא רק שנראה כן^ז)²⁸.

23 משלי כו, יט.

25 וראה לעיל ח"ב ע' שכה ובהנסמן שם.

24 ראה ד"ה לרוקע תקס"ב (סה"מ תקס"ב ח"א ע' קצד ואילך. ח"ב ע' תלה ואילך. ועם הגהות וכו' – בסהמ"צ להצ"צ קנט, סע"ב ואילך). ד"ה כמים הפנים לפנים באוה"ת בשלח (ע' תעו ואילך). המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסד ואילך.

26 ראה אוה"ת והמשך תער"ב שם.

27 אלא שאין זה שינוי (ח"ו) באדם העליון, כדלקמן הערה 58.

28 ראה סהמ"צ להצ"צ נד, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

ה) "אדם העליון"

שמעון כלפיו, ואהבת שמעון היא אהבה בפני עצמה הנמשכת לראובן, אלא אותה האהבה של התחתון היא זאת שמצטיירת למעלה והיא זאת שנמשכת (ראה גם הערת רבינו 38). ביאור המעלה בזה ראה לקמן סעיף ו וסעיף ט.

הטעם לכך שנקרא בשם אדם, עפ"י הכתוב "נעשה אדם בצלמנו כדמותינו". כי אדם התחתון נתהווה בצלם ודמות אדם העליון. ובמילא, כל העיניים שבאדם התחתון הם גם באדם העליון. ובפרטיות קאי על עשר הספירות דעולם האצילות מבחינת חכמה ולמטה (ספר הערכים ח"א ערך אדם העליון).

ז) "ולהוסיף..."

גם במים נעשה ציור, כידוע (ת"ש ע' 76, המשך תער"ב פ' רס"ח) שראיית האדם היא על-ידי קרני אור הנשלחים מהדבר הנראה לעיני האדם, אלא שהציור בהם הוא רק בתחום קרני האור, ואילו למעלה נעשה הציור באדם העליון עצמו.

ו) "ויש לומר..."

כוונתו להוסיף, שהמשל של 'כמים הפנים לפנים' בא ללמד על אופן ההשפעה של 'לב האדם לאדם' העליון, דאין זה רק כאהבת שני בני אדם, שאהבה של ראובן מעוררת את אהבתו של

והנה²⁹ כמו שלב האדם לאדם הוא (לא רק כפשוטו, אלא) גם ברוחניות (באדם העליון ואדם התחתון), כמו-כן הוא גם בנוגע להתחלת הכתוב כמים הפנים לפנים, שמדבר (לא רק במים כפשוטם, אלא) גם במים העליונים, היינו הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מציוור אדם. וענין כמים הפנים לפנים הוא, להגם שאור אין-סוף הוא פשוט בתכלית הפשיטות ואין שייך בו ציוור דספירות, מכל-מקום, על-ידי העלאת מ"ן (מיין נוקבין) ³⁰ דהספירות לאור אין-סוף ³¹, נעשים בו ספירות – עשר ספירות ³² הגנוזות ועשר ספירות הגנוזות הם כמו מקור שמהם נמשכים עשר ספירות הגלויות ³³ [על דרך שני הענינים דכמים הפנים לפנים במים כפשוטם, שדמות הפנים המסתכלת בהם נראית בהמים, העלאה

ספירות הגלויות, היה זה על-ידי העלאת מ"ן מיניה וביה³⁴ ראה המשך תער"ב שם ס"ע תקסה ואילך. תקעב.

29 בכמה ענינים דלקמן – ראה אוה"ת והמשך תער"ב שם.

30 והגם שעשר ספירות הגנוזות היו לפני עשר

ביאורים במאמרי רבינו

הם מעוררים בקרבו רצון למלוכה. ועד"ז הוא בהכרת הקב"ה על-ידי בני ישראל מידי שנה בראש השנה.

אלא שהמלוכה בתחילת הבריאה היתה על-ידי שהקב"ה צייר את התענוג שיהיה לו מעבודת הנבראים. בכך נוצר אצלו רצון למלוכה, שממנו נוצרה מציאות העם. זוהי העלאת מ"ן מיניה וביה.

וכך הוא ביחס לאור אין-סוף והספירות. בתחילת הבריאה מציאות ע"ס הגנוזות נוצרה על-ידי שעלה במחשבתו (אור אין-סוף צייר לעצמו כביכול) התענוג שיהיה לו מהעלאת מ"ן דע"ס הגלויות. ועתה הן נעשות על-ידי העלאת מ"ן בפועל של ספירות הגלויות.

(יב) "על-ידי העלאת מ"ן לאור אין-סוף.. נמשכים ע"ס הגלויות"

דהיינו, שהעלאת מ"ן מהע"ס הגלויות פועלת באור אין-סוף ציוור של ע"ס הגנוזות, ומהן נמשכות ע"ס הגלויות, ומהן עולה מ"ן לאור אין-סוף, וחוזר חלילה. כיון דהבריאה מתחדשת בכל רגע מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין. וראה בביאור הקודם.

(ח) "מיין נוקבין"

ביטוי זה מקורו בכתבי האריז"ל. "מיין נוקבין" (מימי הנקבה) הם הכוחות של המקבל. ו"מיין דכורין" (מימי הזכר) הם הכוחות של המשפיע. שכן זכר ונקבה הם משפיע ומקבל.

"הנלאת מיין נוקבין" – היא התעוררות המקבל לעלות בכוחות עצמו מלמטה למעלה. ו"המשכת מים דכורין" – היא ההשפעה מלמעלה, היורדת ונמשכת מהעליון אל המקבל (ראה תורה אור ויקהל פה, ג. חסידות מבוארת שבת עמ' קסח).

(ט) "העלאת מ"ן דהספירות"

שעומדות ברצוא להיכלל באור אין-סוף (אוה"ת במדבר א'עא).

(י) "ע"ס הגנוזות"

משל להן ראה לקמן ס"ז.

(יא) הערת רבינו 30 – "העלאת מ"ן מיניה וביה"

על דרך משל במלוכה נדרשת העלאת מ"ן. וכמו במלך בשר ודם שהוא מרומם מעל העם ואינו חפץ למלוך, ועל-ידי שהעם מתבטלים כלפיו

מלמטה למעלה, ושהדמות הנראית בהמים היא נראית אחר-כך להאדם המסתכל, המשכה מלמעלה למטה] י¹.

וצריך להבין, דמזה שנאמר כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם משמע, דענין מים הפנים לפנים הוא פשוט יותר מענין לב האדם לאדם, ולכאורה, הרי אין ערוך דציור ("פנים") לגבי פשיטות ("מים") הוא הרבה יותר מהאין ערוך של הציור דאדם התחתון לגבי הציור דאדם העליון י² [כמאמר הידוע³¹ יותר משאין ערוך עשייה לגבי אצילות אין ערוך אצילות לגבי אור אין-סוף], ועל-פי זה, זה שעל-ידי העלאת מ"ן נעשה ציור דספירות באור אין-סוף הוא לכאורה חידוש גדול הרבה יותר מזה שהציור דאדם התחתון נעשה באדם העליון, ומזה שנאמר כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם משמע, דענין מים הפנים לפנים הוא פשוט יותר³².

סיכום: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" – כשם שעל-ידי ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלת בהם, כך על-ידי עבודת האדם התחתון נעשית דוגמתה באדם העליון, ונמשך אחר כך למטה.

"כמים הפנים לפנים" קאי גם על הפשיטות דאור אין-סוף (מים העליונים), שעל-ידי העלאת מ"ן נעשה בהם הציור של עשר ספירות הגנוזות. אך לפי זה צריך להבין: מהפסוק משמע ש"מים הפנים לפנים" הוא פשוט יותר מ"לב האדם לאדם", ולכאורה הרי אין ערוך דציור ("פנים") לגבי פשיטות ("מים") הוא הרבה יותר מהאין ערוך של הציור דאדם התחתון לגבי הציור דאדם העליון.

ה) **ולכאורה אפשר לבאר זה בהקדים דהטעם על זה שכשמסתכלים במים נראית בהם דמות הפנים המסתכלת בהם הוא לפי שהמים הם חומר זך וצלול שפשוט מכל הגוונים**³³ [מה-שאין-כן כשמסתכלים בדבר שיש

דהתחתון בעליון (ולא שעל-ידי הציור אינו משתנה), ומזה מובן, דזה שמשמע מהכתוב שמים הפנים לפנים הוא פשוט יותר הוא גם בנוגע לענין העיקרי שהציור דהתחתון נעשה בעליון.
(33) כ"ה הלשון בהמשך תע"ב שם ע' תקסד.

31) ספר אלימה להרמ"ק – הובא בפלח הרמון על הפרס ש"ג פ"א.
32) באוה"ת שם (ריש ע' תפ), שבענין מים הפנים לפנים "הדבר פשוט יותר" ש"אין השינוי בו באמיתית". אבל לכאורה, עיקר תוכן החידוש דהכתוב הוא שעל-ידי העלאת מ"ן דהתחתון נעשה הציור

ביאורים במאמרי רבינו

יד) "הרבה יותר מהאין-ערוך" אדם העליון מצויר בספירות, שהן חב"ד חג"ת וכו' דאצילות, ולכן אדם התחתון הנעשה "בצלמינו כדמותינו" עם עשר כוחות הנפש חב"ד חג"ת וכו', יש לו איזה ערך אליו. מה-שאין-כן

יג) "על דרך שני הענינים" החידוש בכך "שהדמות הנראית בהמים היא נראית אחר-כך להאדם המסתכל" יבאר בסעיף ט, "היינו שענינם דעשר ספירות הגלויות (בפנימיות) הוא – הגילוי דעשר ספירות הגנוזות".

בו ציור, הציור (הגוון) של הדבר הוא סותר להציור של הפנים שמסתכל בו³⁴, ולכן, הענין דמים הפנים לפנים (שעל-ידי העלאת מ"ן נעשה ציור באור אין-סוף), הוא פשוט יותר מהענין דלב האדם לאדם. אבל ביאור זה צריך לביאור נוסף, דלכאורה, זה שבדבר הפשוט נראים כל הציורים הוא דוקא כשהגוונים והדבר פשוט הם באותו הסוג, היינו ששניהם הם גשמיים (כמו המים והפנים שמסתכלים בהם) או ששניהם הם רוחניים [על דרך סברא פשוטה שמצד פשיטותה היא יכולה להצטייר הן בציור דחסד והן בציור דגבורה³⁵, ששניהם (הסברא והציורים דחסד וגבורה) הם רוחניים], אבל אין שייך שבדבר הפשוט יהיו נראים ציורים שמסוג אחר [כמו סברא שכלית, שאין שייך שתצטייר בלובן ואודם (גשמיים)], וכן לאידך שאין שייך שבמים גשמיים יהיו נראים ציורים דחסד וגבורה], וכיון שאור אין-סוף הוא מופשט לא רק מהציור דספירות אלא גם מהמציאות דספירות [דכמו שענין רוחני הוא מופשט מהמציאות דגשמיות³⁶ ^{טו}, על דרך זה הוא בנוגע לאור אין-סוף שהוא מופשט מהמציאות דספירות. כי המציאות דספירות הוא שהם נתפסים באיזה גדר (חכמה, בינה, וכו'), וכיון שאור אין-סוף הוא פשוט בתכלית הפשיטות ואין שייך בו תפיסא, הרי הוא מופשט מהמציאות דספירות], ואיך שייך שעל-ידי העלאת מ"ן יצטיירו בו ספירות.

והביאור בזה, על-פי הידוע³⁷ דזה שאתערותא דלתתא מעוררת וממשכת אתערותא דלעילא [גם האתערותא דלעילא שבבחינת אדם העליון, אצילות], הוא לא על-פי טעם ושכל, דכיון שנברא הוא באין ערוך לגבי בורא,

וסברא זו היא טעם המזכה, כמ"ש (נח ח, כא) "כי יצר לב האדם רע מנעוריו ו(לכן) לא אוסיף להכות גו". וראה תו"ח וירא קא, סע"ב ואילך.

36 ראה סה"מ תרפ"ח ע' קעא. ובכ"מ.

37 סה"מ צ"ה צ"צ שם (קס, א). המשך תער"ב שם ע' תתקעב.

34 להעיר מהמשך תער"ב ח"א פקי"ז (ע' רכז) "שכל הציורים מציירים על גוון לבן דוקא... לפי שהוא פשוט מכל הגוונים ע"כ כל הגוונים והציורים ניכרים עליו דוקא". מה שאי-כך גוון צבעוני, ולדוגמה על צבע אדום לא יראה היטב צבע כחול.

35 כהסברא "כל יצר מחשבות לבו רק רע גו" (בראשית ו, ה) שהוא טעם לחוב "אמחה גו" (שם, ז),

ביאורים במאמרי רבינו

רק מציור פנים פרטיות, אך לא מהסוג גשמיות. נמצא כי אף מי שמושלל מהציור יש לו סוף סוף צד השווה עם הציור, מה שאי-כך במושלל המציאות אין שום צד השווה בין הפשיטות לציור. ובנמשל, לא רק שבפועל אין באור אין סוף ספירות, אלא לאור אין-סוף אין שום ענין וחשיבות בספירות (ראה קטע הבא, ובס' הערכים ח"ד ע' תריב ה"ז⁶¹).

אצילות לגבי האין-סוף שהוא מופשט מכל גדר, הרי זה גדר לגבי בלי גדר.

טו) "לא רק מהציור דספירות אלא גם מהמציאות דספירות, דכמו שענין רוחני..." לדוגמה, סברא היא מופשטת לא רק מלובן ואודם אלא מעצם המושג של גשמיות, היא לעולם הרי לא תוכל להזיז חפץ גשמי, שכן הוא אינו קיים לגביה. בשונה ממים שהינם מופשטים

הרי על-פי שכל אין מקום שעבודת הנבראים תעורר (תפעול שינוי³⁸) בהענינים דלמעלה, אלא לפי שכן עלה במחשבה הקדומה דא"ק (אדם קדמון) [שלפני האצילות] שעל-ידי עבודת הנבראים תהיה התעוררות והמשכת הענינים דאצילות. ומזה מובן במכל שכן בהענין דמים הפנים לפנים, דזה שעל-ידי העלאת מ"ן דבחינת פנים, עשר ספירות דאצילות, נעשה אתערותא דלעילא בבחינת מים העליונים, בהפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מבחינת אדם, הוא לפי שכן עלה ברצונו יתברך, בעצמות אור אין-סוף שלמעלה גם מבחינת מים. ויש לומר, דעל-ידי שעלה ברצונו ית' שעל-ידי העלאת מ"ן דבחינת פנים (עשר ספירות דאצילות) תהיה ההמשכה מבחינת מים העליונים, על-ידי זה, נעשה להם שייכות לבחינת הפנים שממשיכים אותם, בדוגמת מים כפשוטם, שהם והפנים (שמסתכלים בהם) הם באותו הסוג. ולכן, האתערותא דלעילא בבחינת המים שעל-ידי העלאת מ"ן דהספירות הוא (לא רק התעוררות שתהיה המשכת אור אין-סוף בספירות, אלא גם) שבהפשיטות דאור אין-סוף עצמו נעשה ענין הספירות, עשר ספירות הגנוזות, בדוגמת מים כפשוטם, שנראית בהם עצמם הפנים המסתכלת בהם.

סיכום: לכאורה הייה אפשר לומר שהפשיטות מאפשרת לקבל ציור ביתר קלות, ברם זה נכון דווקא בפשיטות וציור ששניהם מאותו הסוג, גשמי או רוחני, אך אור אין-סוף הרי מופשט לא רק מהציור דספירות אלא גם מהמציאות דספירות. והביאור: על-ידי שעלה ברצונו יתברך שאתערותא דלתתא תמשיך מבחינת מים העליונים (על אף שהם באין ערוך) נעשתה ביניהן שייכות.

ו) ויש לומר, דהטעם על זה שעלה ברצונו שההמשכה דלמעלה (אתערותא דלעילא) תהיה על-ידי אתערותא דלתתא דוקא למרות שלא אתערותא דלתתא מצד עצמה אין ערך לגביו, הוא³⁹, כי השורש דישראל (דעיקר ענין אתערותא דלתתא הוא על-ידי עבודתם של ישראל) הוא בעצמות. וכמ"ש הרב המגיד⁴⁰ בפירוש מאמר רז"ל⁴¹ ישראל עלו במחשבה, שהוא כמשל אדם שיש לו בן, שמצד גודל אהבתו אליו, נחקה צורת הבן במחשבתו. וכיון שאצלו ית' העבר והעתיד אחד, לכן נחקה צורתם של ישראל במחשבתו ית' גם קודם

39) ראה על דרך זה המשך תער"ב ח"ב ריש ע' תתקנ.

40) או"ת (הוצאת קה"ת) ב, סע"ג (בהוצאת קה"ת תש"מ ואילך – ס"ו) – הובא בהמשך הנ"ל שם ס"ע תתקב. וראה גם המשך תרס"ו ע' רלא.

41) ב"ר פ"א, ד.

38) דגם כשהאתערותא דלעילא היא שתהיה ההמשכה לנטה, הרי ההתעוררות שתהיה ההמשכה היא למעלה (אתערותא דלעילא), שינוי. ובפרט לפני המבואר לעיל ס"ד שהאתערותא דלעילא שנתעוררה על-ידי אתערותא דלתתא, היא זה שלמעלה נראית הדמות של אתערותא דלתתא.

שנבראו⁴². דזהו גם ענין במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים⁴², שהתענוג דהקב"ה בעבודת הצדיקים ה'ה גם לפני הבריאה (ועל-ידי זה היתה הבריאה)⁴³ וכיון שהתענוג דעבודת ישראל הוא בעצמותו ית' שלמעלה מכל הגילויים⁴⁴, לכן עלה ברצונו ית' (גם בבחינת הגילויים למרות שמצד הגילויים אין ערך לעבודה) שההמשכה והגילוי דלמעלה תהיה על-ידי עבודה דוקא ית'. ועל-ידי זה נעשה על דרך זה גם בנוגע לכללות הענין דהעלאת מ"ן (העלאת מ"ן דספירות וכיו"ב), שעלה ברצונו ית' שההמשכה דאור אין-סוף תהיה על-ידי העלאת מ"ן דהספירות. ועל דרך זה הוא גם במחשבה הקדומה דא"ק, דזה שעלה במחשבה הקדומה דא"ק שההמשכה דלמעלה תהיה על-ידי אתערותא דלתתא דוקא, הוא, כי השורש דישאל הוא בעצמות א"ק [וכמבואר במקום אחר⁴⁵ דזה שא"ק הוא בציור אדם⁴⁶ (אדם קדמון) הוא הציור דנשמות ישראל שעלו במחשבה הקדומה דא"ק], ומזה נמשך גם בהמחשבה דא"ק שבנוגע להשתלשלות ית', שכל

42 ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

43 בכ"מ (המשך תער"ב ח"ב ס"ע תקעא. המשך ר"ה תש"ג פ"ג ופ"ו ועוד) דבמי נמלך הוא ענין העלאת מ"ן מנייה וביה. היינו, שגם במי נמלך הוא העלאת מ"ן, אלא שהוא "מנייה וביה". ולפי מ"ש בפנים, דבמי נמלך הוא במקום שאין צריך להעלאת מ"ן, ואדרבה, הוא הסיבה לזה שעלה ברצונו שההמשכה תהיה על-ידי העלאת מ"ן¹.

44 כמובן גם מזה שההמלכה דבמי נמלך היא גם

על גילויים הכי נעלים (כיון שהם ברצון ולא בהכרח ח"ו).

45 ראה המשך תרס"ו ע' רלג. והמבואר שם הוא בהמשך להמבואר שם ע' רלא בענין ישראל עלו במחשבה.

46 וזה (ציור אדם) הוא ענינו, שלכן נקרא בשם אדם. ראה המשך תרס"ו שם ע' רלב "שכל הפרצופים יש להם שמות פרטים... ופרצוף א"ק אין לו שם פרטי כי אם נק' בשם אדם".

ביאורים במאמרי רבינו

(ט) "מחשבה הקדומה דא"ק... עצמות א"ק... בנוגע להשתלשלות"

התואר 'אדם קדמון' מורה על בחינת רצון ומחשבה הקדומה על כל העולמות. רצון זה, עם היות שעלו בו כל פרטי העולמות, מעולם היותר עליון עד פרטי עולם הזה השפל, מכל-מקום הפרטים הללו אינם בגדר התחלקות שם כלל, אלא סוקר את כולם כאחד. ובכך הוא ממוצע בין אור אין-סוף והשתלשלות. כמו כן א"ק כולל כל סוגי הנשמות. מחשבת הנשמות (מקום חקיקת צורת הבן) שבא"ק, היא עצמותו והיא הסיבה למחשבת העולמות שבו, "דבשביל הנשמות שהן עיקר ותכלית הכוונה... בשביל זה עלו כל העולמות והנבראים הכלולים בו" (סה"מ תרס"ו עמ' רלג, ספר הערכים חלק א ערך אדם קדמון סעיפים א, ג, ו).

(ז) "כמשל אדם שיש לו בן..."

ביאור עומק דברי הרב המגיד - ראה במילואים.

(ז) הערת רבינו 43 - "במי נמלך הוא במקום שאין צריך העלאת מ"ן"

העלאת מ"ן היא בדרגה שיש מעלה ומטה, והמטה מעלה מ"ן למעלה. אך כפי שישאל מושרשים בעצמות הם אחד עם העצמות ולא בבחינת מטה, ואין צריך העלאת מ"ן.

(ח) "שלמעלה מכל הגילויים"

מכיון שהתענוג מהעבודה הוא בדרגה שלמעלה מכל הגילויים, לכן העבודה משפיעה גם על הגילויים הכי גבוהים.

ההמשכות [ההמשכה מאצילות לבי"ע (בריאה יצירה עשיה), וגם ההמשכה מלמעלה מאצילות לאצילות] יהיו על-ידי עבודה, העלאת מ"ן כ.

סיכום: כיון שהתענוג מעבודת ישראל הוא בעצמות שלמעלה מכל הגילויים, לכן עלה ברצונו ית' שההמשכה והגילוי דלמעלה תהיה על-ידי עבודה דוקא.

ז) **וביאור** הענין דג' מדריגות הנ"ל באור אין-סוף שלמעלה מעשר ספירות הגנוזות [א) לאחר שעלה ברצונו שיהיה תפיסת מקום להעלאת מ"ן (המים עצמם) [שגם דרגא זו היא למעלה מעשר ספירות הגנוזות, כיון שעשר ספירות הגנוזות הם "הפנים" שנעשו באור אין-סוף על-ידי (לאחרי) העלאת מ"ן (הצורה שבמים)], (ב) כמו שהוא מצד עצמו (לפני עליית רצון הנ"ל) שבדרגא זו אין שייך העלאת מ"ן, (ג) ועצמות אור אין-סוף ששם מושרש הענין דהעלאת מ"ן] בפרטיות יותר, יובן בהקדים אופן ההעלם דעשר ספירות הגנוזות⁴⁷. דבהעלם יש שני אופנים⁴⁸, א) העלם שישנו במציאות, כמו אש שבתוך הגחלת, שעם היותו נעלם ומכוסה בהגחלת הוא מציאות אש, ולכן בכדי לגלות אותו מהעלמו אין צריך לטירחא (דעל-ידי שנופחים בהגחלת מתגלה האש). (ב) והעלם שאינו במציאות, כמו אש שבצור החלמיש, שאינו מציאות אש ורק כח האש כ^א, ולכן, הוצאת אש מהצור היא על-ידי הכאה, בטירחא ויגיעה. ובכחות הנפש הוא החילוק בין כחות הנעלמים לכחות הכלולים בנפש. שההעלם דכחות הנעלמים, כמו כח המשכיל, הוא העלם שישנו במציאות, וההעלם דכחות הכלולים בנפש, כמו כח השכל ההיולי העצמי, הוא העלם שאינו במציאות כ^ב.

48) ראה בארוכה ד"ה ואברהם זקן תרס"ו (המשך תרס"ו ע' פ ואילך). ובכ"מ.

47) בהבא לקמן, ראה סהמ"צ להצ"צ קפב, א ואילך. המשך מים רבים תרל"ו פס"ד ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' התקסח.

ביאורים במאמרי רבינו

ומידות מוגדרים ומצוירים, וכמו ש"אנו רואין שיש כמה חכמים שמסוגלים לחכמה אחת ואינם מסוגלים כלל לחכמה אחרת, והיינו מצד ציור דכח המשכיל שלו שנצטייר באופן כזה - כח חכמת התכונה או כח חכמת החשבון" (המשך תרס"ו ד"ה ואברהם זקן).

מה-שאינ-כן "כחות הכלולים" הם חלק מהנפש (כשם שהכח לאש הוא חלק מן הצור, וכדלקמן). דאף שהכח הפרטי ימשך לאחר מכן, מכל מקום עתה הוא "אינו במציאות", והוא בבחינה המופשטת לגמרי מציוור פרטי. ולמשל, כח התנועה ההיולי, שהוא עצם כח התנועה

כ) מהאמור נמצא, שבעצמות נוגעת העבודה, ואילו בגילויים מצד עצמם אין שום שייכות לעבודה, אך על-ידי עליית הרצון נוגעת העבודה גם בגילויים.

כא) "רק כח האש"

צור החלמיש אין בו מציאות אש כלל, רק כח החום וגם זה לא במורגש (המשך תער"ב ח"ב ע' התקסח).

כב) "כחות הנעלמים לכחות הכלולים" "כחות הנעלמים" באדם אינם מורגשים בגלוי (ראה במילואים), עם זאת הם כוחות של שכל

וההעלם דעשר ספירות הגנוזות הוא העלם שאינו במציאות⁴⁹. כי זה שהעשר ספירות שלמעלה מאצילות הן גנוזות ונעלמות הוא לפי שהן כלולות באור אין-סוף, על דרך התכללות הכחות בנפש, וההעלם דכחות הכלולים בנפש הוא העלם שאינו במציאות, כנ"ל.

והנה גם העלם שאינו במציאות הוא איזה מציאות, אלא שהמציאות שלו היא זה שהוא מקור למציאות. וכמו כח האש שבצור החלמיש, שהוא כח ומקור לאש. ומזה מובן, דזה שיש בהצור כח האש הוא דבר נוסף על הצור עצמו. וכמו־כן הוא בכחות הכלולים בנפש, שהם כחות (ולא נפש), ויתירה מזו, שהם כמו מקור לכחות הגלויים. ולכן, המשל דכחות הכלולים בנפש על עשר ספירות הגנוזות הוא בעשר ספירות דעקודים (הקשורים בכלי אחד⁵⁰), אבל בהדרגות דעשר ספירות הגנוזות שלמעלה מעקודים⁵⁰, אין שייך לומר גם שהם בהעלם שאינו במציאות, אלא שאינם מציאות כלל, כהלשון (המובא בכמה מקומות⁵¹) אין מציאות לגנוזות. כי זה שנתחדש בהענין דעשר ספירות הגנוזות הוא רק יכולת – שיכול להיות התהוות עשר ספירות וכל זמן שלא נתהוו הספירות לא ישנה מציאות דספירות, גם לא מציאות דמקור לספירות. והמשל על זה הוא משם האדם⁵², דזה שנתחדש בהאדם על-ידי שיש לו שם הוא רק

החלמיש. ולהעיר מסה"מ תרס"ח ע' רג שמבאר באופן שונה, דג' המשלים על עשר ספירות הגנוזות – שלהבת הטמונה בגחלת, צור החלמיש, ושמות (ראה לקמן בפנים) – הם ג' מדרגות בעשר ספירות הגנוזות.

50) בכ"מ, דזה שעשר ספירות הגנוזות הם רק שמות ("אין מציאות לגנוזות") הוא לפני הצמצום, אבל בהמשך תער"ב שם ע' תתקס ואילך מפורש שגם אחרי הצמצום יש ענין זה. וצ"ע.

51) סה"מ תרנ"ט ע' קפז. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסט. סה"מ תרס"ח ע' רב. ועוד.

52) ראה בארוכה המשך תער"ב שם ע' תתקסט ואילך. וראה גם תו"א (הוספות) ויחי קג, ג. אוה"ת ויחי (השמטות) תכז, ב. ועוד.

49) ומ"ש בספר יצירה (פ"א מ"ז) עשר ספירות בלי מה כשלהבת הקשורה בגחלת, דעשר ספירות הגלויות הם דוגמת שלהבת שעל גבי הגחלת ועשר ספירות הגנוזות הם דוגמת השלהבת שבגחלת – הוא, כי משל זה בא בעיקר לבאר הקשר דעשר ספירות הגלויות עם עשר ספירות הגנוזות שהן קשורות זו בזו על דרך שלהבת שעל גבי הגחלת עם השלהבת שבגחלת (מה שאי"כן אש היוצאת מצור החלמיש אינה קשורה ומאוחדת עם האש הגנוזה בתוכו), אבל בנוגע לאופן ההעלם דעשר ספירות הגנוזות, המשל דאש שבצור החלמיש הוא מכוון יותר, כי ההעלם דעשר ספירות הגנוזות הוא העלם שאינו במציאות. – כ"ה בסהמ"צ ובהמשך מים רבים שם (נעתק בקיצור בסה"מ תש"ח ע' 243, בהערה) שאינו מביא המשל מאש שבגחלת אלא רק המשלים דאש שבצור

ביאורים במאמרי רבינו

כג) "ספירות דעקודים" ובדוגמת האש והמים כמו שהם בעצם היסודות שלהם, מכיון שאז אינם בהציור דחום וקור (דאש היסודי אינו חם, דאם לא כן היה שורף את כל העולם. ומים היסודי אינו קר) במילא אפשר שיתערבבו זה עם זה (ד"ה שלח לך תער"ב).

הכללי של כל בעלי החיים להניע מיני תנועות שונות עד אין שיעור, הנה במצב זה התנועות הפרטיות אינן במציאות. וכך גם כח השכל ההיולי, שהינו כח כללי מופשט שיכול להימשך ממנו שכלים עד אין שיעור בכמות ואיכות, הנה בשלב זה כחות השכל הפרטיים אינו במציאות כלל.

שבאם יקראו אותו בשמו יהיה פונה (נמשך) להקוראים אותו. דמציאותה של המשכה זו (שנפנה לקוראיו בשמו) מתחילה בעת שקוראין אותו בשמו, ולפני שקוראין אותו בשמו לא ישנה ההמשכה, גם לא מקור להמשכה, וזה שנתחדש על-ידי שיש לו שם הוא רק יכולת – שיכולה להיות ההמשכה דנפנה לקוראיו בשמו כד.

והנהגה כמו שהוא בנוגע לשם האדם (ראובן, שמעון), על דרך זה הוא בנוגע לשמות התואר והמעלה כה, דכשקוראין לאדם בשם חכם או חסיד וכיו"ב, על-ידי שבחים אלה מעוררים את כח החכמה והחסד שבו שיומשכו מההעלם אל הגילוי. ומבואר בתו"א⁵³ ובכמה דרושים⁵⁴, דעשר ספירות הגנוזות הם עשרה שמות, שעל-ידי הקריאה בהם, תהיה התהוות הספירות. והיינו, דכשעלה ברצונו ית' להוות הספירות, האציל תחלה עשרה שמות⁵⁵, שכל ענינם הוא רק דכאשר יקראו אותו ית' באחד משמות אלה, תתהווה אז (על-ידי הקריאה) אותה הספירה השייכת לשם זה [דעל-ידי שיקראו אותו בשם חכם, תתהווה ספירת החכמה, ועל-ידי שיקראו אותו בשם חסיד, תתהווה ספירת החסד] – בדוגמת אדם,

סה"מ תרס"ח ע' רב. המשך תער"ב שם ע' תקנע.
(55) כ"ה בסהמ"צ שם. וראה לקמן ס"ח.

83 ויחי שם.
84 אוה"ת ויחי שם. סהמ"צ להצ"צ קמט, א ואילך.
סה"מ תרנ"ט ע' קפו ואילך. המשך תרס"ו ע' קפד.

ביאורים במאמרי רבינו

פרטי, לא ניתן לכאורה לבודד מהנפש המופשטת).

כה) "על דרך זה הוא בנוגע לשמות התואר והמעלה"

יש צורך בכ' המשלים, שכן במשל של שם האדם, היכולת שהתחדשה אינה לפנייה והמשכה פרטית, אלא לפנייה כללית של האדם, כי כשקוראים לאדם בשמו לא נמשך על-ידי זה ענין פרטי אלא כללותו של האדם נפנה לקוראיו בשמו (ספר הערכים ח"ד ע' תרטו ע' 219). ומכיון שבנמשל על-ידי השמות מתהווים ספירות פרטיות, לכן מוסיף משל משמות התואר והמעלה "חכם" "חסיד" הממשיכים המשכה פרטית. ולאידך, מעלת המשל משם האדם, שקודם הקריאה אין עדיין שום שייכות לקורא, מה-שאינ-כן במשל משם התואר שכבר קודם יש בו בהעלם חכמה וחסד.

כד) "שם הוא רק יכולת"

השינוי בין קודם נתינת השם לבין אחר נתינתו, שלפני נתינתו היתה מושללת היכולת לפעול פנייה של האדם, וכעת ישנה אפשרות ליצור כח עבור זה, אך הכח עצמו עדיין לא נוצר. כלומר, לפעמים דבר מסוים אינו נמצא בפועל אלא רק בכח, אך ספירות שבבחינת יכולת (עשר ספירות הגנוזות שלמעלה מעקודים) אינן נמצאות אפילו בכח (ס' הערכים ח"ג ע' רמ).

דהנה, כח החכמה ההיולי שונה מכח החסד ההיולי, כשם שהאש היסודי שונה ממים היסודי. מה-שאינ-כן מצד היכולת הרי עשר השמות של הספירות שוים לגמרי, שכן בנתינת השם שיוביל לחכמה עוד לא התחיל שום ענין של חכמה, וכן בשאר השמות (וכך גם אבן צור, שמבחינה תוכנית ניתן לבודד את האבן והאש לשני עניינים. אך יכולת, שבה לא קיים עדיין שום כח עבור ענין

שעל-ידי שקוראין אותו חכם וחסיד, נעשה המשכת החכמה והחסד. אלא שבאדם, ההמשכה על-ידי שקוראין אותו חכם וחסיד, היא רק מן ההעלם אל הגילוי שכן עוד קודם לכן יש בו בהעלם חכמה וחסד, ולמעלה, על-ידי קריאת השמות נעשה עצם מציאות הספירות, דקודם הקריאה לא היו ספירות כלל, גם לא בהעלם. על דרך ההמשכה שעל-ידי קריאת שם האדם (שנפנה כשקוראין אותו בשמו), שכל מציאותה נעשית על-ידי הקריאה בשם ולפני הקריאה בשם לא היתה גם בהעלם (כנ"ל).

סיכום: עשר ספירות הגנוזות (כפי שהן למעלה מעקודים) אינן במציאות כלל, אלא הן רק באופן של יכולת, ובדוגמת נתינת שם לאדם, שהיא רק יכולת לקרוא בשמו ו"להמשיך" אותו לקוראיו.

מהלך המאמר: ביאר תחילה את מעלתן של ע"ס הגנוזות שלמטה מאור איין-סוף, ועל-פי זה יבאר בסעיף הבא את מעלת אור איין-סוף.

ח) **והנה** מבואר לעיל (סעיף ד-ה) בפירוש הכתוב כמים הפנים לפנים, דכמו שבמים כפשוטם, על-ידי ההסתכלות בהם, נראית בהם דמות הפנים שמסתכלת בהם, על דרך זה הוא במים העליונים, פשיטות דאור איין-סוף, שעל-ידי העלאת מ"ן הספירות (פנים) לאור איין-סוף, נעשה בו ענין הספירות – עשר ספירות הגנוזות. וזה שעל-ידי העלאת מ"ן נעשה ספירות באור איין-סוף הוא מפני שגם לפני זה יש לו שייכות לספירות [בדוגמת מים, דזה שנראית בהם דמות הפנים שמסתכלת בהם הוא לפי שהמים והפנים הם באותו סוג המציאות], וצריך ביאור, דכיון שגם עשר ספירות הגנוזות (הפנים הנראים בהמים) הם רק יכולת לספירות (כנ"ל סעיף ז), ולאידך, גם האור איין-סוף שלמעלה מעשר ספירות הגנוזות (המים שבהם נראים הפנים) יש לו שייכות לספירות, מהו החילוק שבין שני הענינים כו. ויש לומר הביאור בזה, דענין היכולת על איזה דבר הוא – שהדבר יכול להיות. דהגם שיכולת אינו מקור להדבר וענינו הוא זה שהעצם הוא יכול [כידוע החילוק בין כח ליכולת ⁵⁶], מכל-מקום, זה שהעצם

56) סה"מ קונטרסים ח"א צו, א ואל"ך. תרפ"ח ע' ע. ה'תש"ג ע' 32. ובכ"מ.

ביאורים במאמרי רבינו

כו) "העצם הוא יכול..."

השינוי והתוספת שנעשו ביכולת, הם רק בנוגע לאדם, אך לא נעשה מקור לזולת. ויובן בהקדים משל מבחינת "רצון הנעלם". דהיינו "מחשבה והסכמה שראוי לרצות" דבר מסוים. הרצון הזה הוא "קר" ללא "משיכה והתפעלות",

כו) "וצריך ביאור..."

כלומר, מדוע השייכות בין הספירות לבחינת "מים" (אור אין סוף לאחרי שעלה ברצונו שיהיה תפיסת מקום להעלאת מ"ן) נעלית יותר מהשייכות בין הספירות לבחינת "שם" (עשר ספירות הגנוזות)?

הוא יכול, הוא – שביכולת העצם הוא שיהיה כך וכך. והשייכות דאור אין-סוף לספירות (דמים לפנים) הוא (לא שמצד האור אין-סוף יכול להיות ספירות, אלא אדרבה) שציור הספירות יכול להיות באור אין-סוף כ"י. והגם שגם ענין זה הוא ירידה לגבי אור אין-סוף כמו שהוא מצד עצמו, דבאור אין-סוף מצד עצמו אין יחס כלל לענין הספירות [וכנ"ל סעיף ה שהוא על דרך סברא שכלית שאין לה שום שייכות עם גוונים, לובן ואודם], אלא שלאחרי שעלה ברצונו שיהיה תפיסת מקום ההעלאת מ"ן דהספירות על-ידי זה נעשה לו שייכות להספירות (כנ"ל), מכל-מקום, התפיסת מקום דהעלאת מ"ן דהספירות הוא שהמ"ן שלהם יתפוס מקום אצלו, שעל ידי ההעלאה תהיה המשכת אור אין-סוף, ולכן, השייכות דאור אין-סוף לספירות שנעשית על-ידי שהעלאת מ"ן דהספירות תופסת מקום אצלו, היא זה שבאור אין-סוף אפשר להיות ציור הספירות כ"י. ולכן, היכולת לספירות, כיון שענינה היא שיכול להיות ספירות, נקרא בשם ספירות, עשר ספירות הגנוזות, ונאמר בזה לשון האצלה [וכמובא לעיל סעיף ז מהדרושים האציל עשרה שמות], ויתירה מזה, דזה שנעשה באור אין-סוף היכולת לספירות הוא לא מצד האור אין-סוף אלא על-ידי העלאת מ"ן דהספירות ^ז. והירידה

== ביאורים במאמרי רבינו ==

אינו בשביל עצמו, אלא בכדי להפנות לקורא, והיינו שהשם הוא בכדי שתהיה להזולת אחיזה בו, כמורכב הוא גם בענין ע"ס הגנוזות, שאינם לעצמו, כי אם בשביל ההשתלשלות".

וכפי שבמשל הגשמי דמים מדובר עליהם, שבהם יכולות להיראות צורות, כמ"ש בסוף הסעיף "דוגמת המים שהם באופן כזה שנראית בהם הפנים המסתכלת בהם". אך במשל דיכולת מדובר כבר על הצורות שבמים.

כט) כלומר, המים גם בבחינה שיכולות להצטייר בהם צורות (שהיא כבר ירידה מהמים עצמם) עדיין מדובר עליהם, איך ובאיזה אופן הם, הוא סוג דבר המקבל צורות. אמנם כבר לא 'מה הם' שכן מדובר על עניינים מסוימים בהם, אבל עדיין איך ובאיזה אופן 'הם'. וזהו מ"ש בסיום הסעיף "והירידה כביכול באור אין-סוף שיהיה באופן.. דוגמת המים שהם באופן כזה".

ל) "האצלה.. ויתירה מזה, דזה שנעשה.. על-ידי העלאת מ"ן דהספירות" כלומר "האציל תחלה עשרה שמות", הוא כתוצאה מהעלאת מ"ן, ולאחר מכן העלאת מ"ן

ולא פועל על שאר הכוחות ועל אברי הגוף לפעול. ממנו לבד, בלי הרצון הגלוי, לא תבוא הפעולה. שכן מדובר בדרגה בה הנפש כפי שהיא לעצמה ומרוממת מזולתה. נמצא שהשינוי שנעשה כתוצאה מזה שרוצה, הוא רק לגבי הנפש, אך לא שנהיה מקור לפעולה. [כמובן שיכולת הינה הרבה יותר בדקות מענין רצון, כיון שמדובר על לפני הצמצום ששם הכל כולו בו וחלק ממנו, ולכן היא רק בבחינת יכולת].

כה) "ביכולת העצם הוא שיהיה כך וכך.. ציור הספירות יבול להיות באור אין-סוף" משל על כך ש"ציור הספירות יכול להיות באור אין-סוף", הוא מהאדם קודם שניתן לו שם, ויכול להחליט להקשיב לזולת. ובנמשל, לגבי העלאת מ"ן דספירות, למרות שלא ניתן לספירות אפשרות לעורר ולשנות אותו, הנה באם יקשיב לספירות זה לגמרי עניין בו מצד החלטתו. לכן העלאה כלפיו (ללא בחינת יכולת) לא תמשיך ספירות, אלא אותו – אור אין-סוף.

אך ביכולת, מדובר על כך שהזולת יכול לקרוא לו, וניתנו לו שמות עבור ספירות, מקריאת הזולת יוצרו ספירות. ראה ד"ה כי תבואו אל הארץ תשי"ג ס"ד "והענין בזה, דכמו ששם האדם

כביכול באור אין-סוף שיהיה באופן שעל-ידי העלאת מ"ן נראים בו הפנים
דהספירות, אין זה שנאצל בו איזה ענין, אלא הוא האור אין-סוף עצמו, דוגמת
המים שהם באופן כזה שנראית בהם הפנים המסתכלת בהם.

סיכום: השייכות דאור אין-סוף לספירות (דמים לפנים), הוא לא שמצד האור אין-סוף יכולות
להיות **ספירות** (כמו בעשר ספירות הגנוזות), אלא שאפשר להיות ציור הספירות **באור**
אין-סוף.

מהלך המאמר: לאחר שביאר מעלת אור אין-סוף על עשר ספירות הגנוזות, יבאר להלן
שענין הספירות **בפנימיות** הוא אור אין-סוף.

(ט) **והנה** מבואר בהדרושים⁵⁷, שהפנים הנראים בהמים, מכיון שהם מצד הפנים
המסתכלים ולא מצד המים, לכן הם לא דבר נבדל מהמים אלא המים
עצמם. דבאם הפנים הנראים היו נמשכים מהמים, אזי היו דבר מובדל שנתהווה
מהמים (ועל דרך דגים שבים⁸²). אבל כיון שהפנים הנראים הם לא מצד המים,
אינם דבר נבדל שנתהווה מהמים אלא המים עצמם. – ועל דרך זה הוא
בהנמשל, דכיון דזה שבאור אין-סוף ישנם עשר ספירות הגנוזות הוא על-ידי
העלאת מ"ן דהספירות (ולא שנתהוו מאור אין-סוף), לכן אינם דבר נבדל מאור
אין-סוף אלא הוא אור אין-סוף עצמו. ועל-פי זה, בעשר ספירות הגנוזות שני
ענינים. דבחיצוניות, ענינם הוא – יכולת לספירות, ובפנימיות, הם – אור
אין-סוף⁸².

(57) המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסד ואילך. וראה גם אוה"ת בשלח ע' תעט ואילך.

ביאורים במאמרי רבינו

(לב) "מכיון שהם מצד הפנים.. לכן הם לא
דבר נבדל"

דבר הבא מן המים (כדגים שבים), הוא מצד
שבמים יש מקור לענין אחר וממנו הם באו.
דכאשר דבר נמצא בתנועה של פעולה, הוא
בניתוק מכפי שהוא בעצמו. ומשום כך מתהוים
דגים ולא מים ממש. משא"כ בכחינת פנים
הנראות, המים נשארו במצבם (ללא התעסקות).
במילא הפנים יראו במים עצמם ולא יוצרו דגים.
וכן בתוכן, הפנים הנראות אינן באות מן המים
אלא התוכן הפנימי שלהן הוא הפשיטות. שכן זה

ניספת - קריאה בשם, להמשיך הגלויות.

האצלה – היא שממשיך את עצמו למציאות
שמובדלת ממנו. בדוגמת כח ההולדה שהוא
להמשיך את עצמו במציאות חדשה ובגוף נבדל.
ונמשך על-ידי הנבראים, כדי שהוא יהיה שייך
לעולם, בשונה מזה שנעשו באתו הסוג שנעשה
מצד הרצון. זה מראה על השייכות של הספירות
לעולם.

(לא) "שנתהווה מהמים (על דרך דגים שבים)"
ראה מסכת מקוואות פ"ו מ"ז, ובמפרשים שם.

והנה מבואר לעיל סעיף ד' דבמים הפנים לפנים, שני ענינים. (א) שדמות הפנים המסתכלת בהמים נראית בהמים, (ב) ושדמות זו נראית אחר-כך להאדם המסתכל בהם. היינו, שהדמות הנראית להאדם היא הדמות הנראית בהמים. ועל דרך זה הוא בהנמשל, (א) שעל-ידי העלאת מ"ן דפנים התחתונים, עשר ספירות דאצילות, נעשים פנים (עשר ספירות הגנוזות) בהמים (פשיטות דאור אין-סוף), (ב) ואחר-כך נמשכים ומתגלים הפנים העליונים שבהמים (עשר ספירות הגנוזות) מלמעלה למטה ומזה נעשים פנים התחתונים, עשר ספירות דאצילות. היינו שענינם דעשר ספירות הגלויות (בפנימיות) הוא – הגילוי דעשר ספירות הגנוזות, בדוגמת דמות הפנים הנראית לאדם המסתכל בהמים שהיא הדמות הנראית בהמים (עשר ספירות הגנוזות). ועל-פי הנ"ל שהדמות הנראית בהמים היא המים עצמם, מובן, שגם הפנים התחתונים (עשר ספירות דאצילות), שהם הגילוי דפנים העליונים, ענינם הפנימי הוא – מים, פשיטות דאור אין-סוף. ועל-פי זה יובן מה שנאמר כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, דכמו שבמים (פשיטות דאור אין-סוף), על-ידי העלאת מ"ן נעשה בהם פנים (ספירות), כמו-כן הוא באדם העליון, שעל-ידי העלאת מ"ן דאדם התחתון נעשה הציור והדמות דאדם התחתון באדם העליון. דלכאורה, הרי הטעם על זה שבמים נראית דמות הפנים המסתכלת בהם הוא לפי שמים הם פשוטים, מה-שאין-כן כשמסתכלים בדבר שיש בו ציור, הציור של הדבר הוא סותר לצורת הפנים המסתכלת בו (כנ"ל סעיף ה), וכיון שאדם העליון (עשר ספירות דאצילות) הוא בחינת ציור, איך שייך שיהיה בו הציור דאדם התחתון. והביאור בזה, דעל-ידי העבודה של אדם התחתון מתגלית הפנימיות דאדם העליון, עשר ספירות דאצילות, שענינם הוא – הגילוי דעשר ספירות הגנוזות (פנים הנראים בהמים), ועד שהם המים (פשיטות דאור אין-סוף) עצמם. ועל-ידי שמתגלה (על-ידי העבודה דאדם התחתון) הפנימיות דאדם העליון, שהוא הפשיטות דאור אין-סוף, אפשר להיות

== ביאורים במאמרי רבינו ==

דרך התכונות הפרטיות של עשר כוחות הנפש שבכל אחד ואחד. אם היתה מורגשת רק בחינת אור אין-סוף, היה מורגש מלכתחילה שאין מקום לשום מציאות חוץ מאלוקות, ואין מקום לעבודה פרטית, אלא מלכתחילה ביטול מוחלט. ומצד שני ללא החיסרון של ירידה בדרגה האלוקית, שכן המהות הפנימית של הספירות הן אור אין-סוף (ראה עדי"ו בדי"ה פתח אליהו תשט"ז סעיף י, ובלק"א תניא פכ"א). (ראה במילואים).

שנהיה ציור הוא כי המים הם פשוטים, באם היו מצויירים לא היו מצטיירים. במילא התוכן הפנימי דהציור אינו הפוך מהמים אלא שהמים הינם גם ציור.

ליתר ביאור: אור אין-סוף הינו שלימות בלתי מוגדרת (שלימותא דכולא), משום כך יש בו כל השלמות (ולקחתם לכם אע"פ). ובמילא יש בו רק הרווח והמעלה שבאים מהספירות, אך ללא החיסרון שלהן. הרווח – הנבראים מתקשרים באלוקות מצד הכרתם ועבודתם, ובאופן פרטי

בו הציור דאדם התחתון⁵⁸. ועל-פי זה יש לומר דכמים הפנים לפניו הוא גם טעם וביאור על כן לב האדם לאדם. דענין מים הפנים לפניו הוא שהפנים התחתונים הנראים מחוץ להמים (עשר ספירות הגלויות) הם חד עם הפנים העליונים הנראים בהמים (עשר ספירות הגנוזות) ועד שהם חד עם המים עצמם (פשיטות דאור אין-סוף), וזהו הטעם על לב האדם לאדם, שבאדם העליון נעשה הציור דאדם התחתון.

ולְהוֹסִיף, דעל-פי המבואר לעיל (סעיף ו) דזה שעלה ברצונו שהמשכה דלמעלה תהיה על-ידי אתערותא דלתתא הוא כי שורש האתערותא דלתתא הוא בעצמות אור אין-סוף שלמעלה גם מהאור כמו שהוא מצד עצמו קודם שעלה ברצונו ענין האתערותא דלתתא, יש לומר, דנוסף לזה שעל-ידי העבודה דאדם התחתון מתגלה הפנימיות דאדם העליון שהוא חד עם הפשיטות דאור אין-סוף כמו שהוא בבחינת מים [האור שיש לו שייכות לציור, דוגמת מים כפשוטם שגם לפני שמסתכלים בהם הם באופן שאפשר להיות נראה בהם הפנים שמסתכלת בהם], הנה על-ידי העבודה דאדם התחתון נמשך גם גילוי עצמות אור אין-סוף שלמעלה גם מהאור כמו שהוא מצד עצמו.

סיכום: "כמים הפנים לפניו" – כשם שהפנים הנראות במים הם המים עצמם, כך עשר ספירות הגנוזות אינן דבר נבדל מאור אין-סוף אלא הן בפנימיותן אור אין-סוף עצמו (ורק בחיצוניות הן "יכולת" לספירות). וכשם שהפנים הנראות לאדם הן הפנים הנראות במים, כך עשר ספירות דאצילות (הפנים הנראות לאדם), שהם הגילוי של הספירות הגנוזות (הפנים הנראות במים), ענינן הפנימי הוא פשיטות דאור אין-סוף (מים).

"כן לב האדם לאדם" – האפשרות שיצטייר באדם העליון הציור של אדם התחתון, היא ע"י שעבודת אדם התחתון מגלה באדם העליון (עשר ספירות) את הפנימיות – שענינו "מים", הפשיטות דאין סוף. ועד לגילוי עצמות אור אין-סוף שהוא שורש האתערותא דלתתא.

יו"ד) והנה⁵⁹ העבודה שעל ידה מתגלה הפנימיות דאדם העליון היא בכללות העבודה דבירור נפש הבהמית. כי זה שעשר ספירות הגלויות הם (בחיצוניות) כמו דבר נבדל שנתהוו מעשר ספירות הגנוזות הוא מצד הפרסא בין עשר ספירות הגנוזות לעשר ספירות הגלויות. ועל-ידי זיכוך נפש הבהמית נעשה זיכוך הפרסא שבין למעלה מאצילות (עשר ספירות הגנוזות) ואצילות (עשר ספירות הגלויות), ועל-ידי זה נרגש בגילוי בהעשר ספירות דאצילות שהם הגילוי דעשר ספירות הגנוזות, וכנ"ל שהפנים שבמים הם הנראים להאדם. ולהוסיף, דעל-ידי בירור וזיכוך נפש הבהמית נעשה זיכוך כל הפרסאות, וגם הזיכוך

המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסו. וראה גם אוה"ת בשלח ע' תפ.

59) בהבא לקמן, ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקע"ו.

58) והציור דאדם התחתון שבאדם העליון אינו דבר מובדל מאדם העליון אלא הוא אדם העליון עצמו, על דרך הפנים הנראים בהמים שהם המים עצמם (כנ"ל בפנים). ועל-פי זה מובן שאין שינוי (ח"ו) באדם העליון על-ידי הציור דאדם התחתון שבו – ראה

דצמצום הראשון, ועל-ידי זה, החיבור דעשר ספירות הגלויות עם עשר ספירות הגנוזות הוא עם כל הדרגות שבעשר ספירות הגנוזות, כולל גם עשר ספירות הגנוזות שלפני הצמצום. ועל דרך זה הוא לאידך, שעל-ידי זיכוך נפש הבהמית מזדככת גם הפרסא שבין אצילות לבי"ע [דעיקר ההעלם הוא על-ידי פרסא זו], ועל-ידי זה נעשה החיבור דאדם התחתון עם אדם העליון. והעבודה שעל ידה נמשך הגילוי דעצמות אור אין-סוף היא העבודה שמצד הנשמה (שלמעלה מהתלבשות בגוף ונפש הבהמית), דבכללות הוא העבודה דרעותא דלבא. כי זה שעל-ידי העבודה דישראל נמשך גילוי עצמות אור אין-סוף הוא מצד מעלת הנשמות, דעלו במחשבה (כנ"ל סעיף ו), ולכן המשכת גילוי זה הוא על-ידי רעותא דלבא.

סיכום: העבודה שעל ידה מתגלה הפנימיות דאדם העליון היא העבודה דבירור נפש הבהמית, שעל ידה נעשה זיכוך הפרסא. והעבודה שעל ידה נמשך הגילוי דעצמות אור אין-סוף היא העבודה דרעותא דלבא, שעל ידה מודגשת מעלת הנשמה.

יא) והנה בהחידוש שנתחדש במתן תורה [בפעם הראשונה, ועל דרך זה במתן תורה שבכל שנה], שני ענינים. (א) המשכת גילוי עצמות אור אין-סוף לישראל – אנכי הוי"ה אלקיך, והמשכת גילוי זה הוא על-ידי רעותא דלבא. (ב) וביטול הגזירה והמחיצה בין עליונים ותחתונים⁶⁰, בכל העולמות. והמשכת גילוי זה הוא על-ידי בירור נפש הבהמית. ולכן בספירת העומר, שהיא ההכנה למתן תורה, צ"ל שני הענינים, (א) בירור המדות דנפש הבהמית, (ב) והאהבה דבכל מאדך (רעותא דלבא). (בכך מבוארות השאלות בסעיפים ב-ג)

וזוהו מה שנאמר וספרתם לכם גו' מיום הביאכם את עומר התנופה גו', דענין עומר התנופה גו' הוא כמו שנאמר⁶¹ והניף את העומר גו' לרצונכם, לרצונכם הוא רעותא דלבא, ועל-ידי רצון זה (דהאדם) עושים וממשיכים רצונו של מקום. וזהו אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, דהמשכה זו הוא ענין התמימות, אמינית השלימות.

סיכום: במתן תורה נתחדשו ב' ענינים: א. אנכי – גילוי העצמות. ב. ביטול הגזירה בין עליונים ותחתונים. וכנגדם העבודה בספירת העומר: א. בכל מאודך. ב. בירור המדות של נפש הבהמית.

סיכום כללי

סעיף א: מהי תשובת משה על טענת המלאכים שתנתן להם התורה ברוחניות. ב. בנוגע ללא תרצח וכו', עדיפא הוה ליה למימר, שמצוות אלו בגשמיות אינן שייכות כלל למלאכים. והביאור, שבתשובת משה שני טעמים לנתינת התורה למטה: א. "כלום אתם עושים מלאכה" - ההמשכה היא זוקא כשקיום המצוות הוא בגשמיות. ב. "יצר-הרע יש ביניכם" - על-ידי קיום המצוות למטה נעשה הבירור דנפש הבהמית.

סעיף ב: ב' עניינים בשייכות של בירור נפש הבהמית למתן תורה: א. על ידי קיום המצוות מתבררת הנפש הבהמית. ב. בירור הנפש הבהמית (ספירת העומר) הוא הכנה למתן תורה. וצריך להבין: איך יתכן שעל-ידי בירור נפש הבהמית תהיה המשכת העצמות - אנכי (הביאור לקמן סעיף יא).

סעיף ג: על הפסוק "וספרתם לכם" איתא במדרש "אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום", ומבואר שזהו העבודה דבכל מאודך שלמעלה ממדידה והגבלה. וצריך להבין: מדוע היא באה רק לשלימות ו"תמימות" העבודה, הרי זוהי הכנה מוכרחת למתן תורה, הן מצד ההקדמה ד"ציאת מצרים" - היציאה ממצרים וגבולים, והן כהכנה לגילוי של "אנכי" שלמעלה ממדידה והגבלה (הביאור לקמן סעיף יא).

סעיף ד: ויובן בהקדים הביאור בכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דכשם שע"י ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלות בהם, כך עבודת האדם התחתון פועלת דוגמתה באדם העליון, וזה נמשך אחר כך למטה. והנה, "כמים הפנים לפנים" קאי גם על מים העליונים, שהם הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מצויר דספירות, ואף על פי כן על-ידי העלאת מ"ן, נעשות בהם עשר ספירות הגנוזות.

סעיף ה: ויובן בהקדים הביאור בכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דכשם שע"י ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלות בהם, כך עבודת האדם התחתון פועלת דוגמתה באדם העליון, וזה נמשך אחר כך למטה. והנה, "כמים הפנים לפנים" קאי גם על מים העליונים, שהם הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מצויר דספירות, ואף על פי כן על-ידי העלאת מ"ן, נעשות בהם עשר ספירות הגנוזות.

סעיף ו: ויובן בהקדים הביאור בכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דכשם שע"י ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלות בהם, כך עבודת האדם התחתון פועלת דוגמתה באדם העליון, וזה נמשך אחר כך למטה. והנה, "כמים הפנים לפנים" קאי גם על מים העליונים, שהם הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מצויר דספירות, ואף על פי כן על-ידי העלאת מ"ן, נעשות בהם עשר ספירות הגנוזות.

סעיף ז: ויובן בהקדים הביאור בכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דכשם שע"י ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלות בהם, כך עבודת האדם התחתון פועלת דוגמתה באדם העליון, וזה נמשך אחר כך למטה. והנה, "כמים הפנים לפנים" קאי גם על מים העליונים, שהם הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מצויר דספירות, ואף על פי כן על-ידי העלאת מ"ן, נעשות בהם עשר ספירות הגנוזות.

סעיף ח: ויובן בהקדים הביאור בכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דכשם שע"י ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלות בהם, כך עבודת האדם התחתון פועלת דוגמתה באדם העליון, וזה נמשך אחר כך למטה. והנה, "כמים הפנים לפנים" קאי גם על מים העליונים, שהם הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מצויר דספירות, ואף על פי כן על-ידי העלאת מ"ן, נעשות בהם עשר ספירות הגנוזות.

סעיף ט: ויובן בהקדים הביאור בכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דכשם שע"י ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלות בהם, כך עבודת האדם התחתון פועלת דוגמתה באדם העליון, וזה נמשך אחר כך למטה. והנה, "כמים הפנים לפנים" קאי גם על מים העליונים, שהם הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מצויר דספירות, ואף על פי כן על-ידי העלאת מ"ן, נעשות בהם עשר ספירות הגנוזות.

סעיף י: ויובן בהקדים הביאור בכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דכשם שע"י ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלות בהם, כך עבודת האדם התחתון פועלת דוגמתה באדם העליון, וזה נמשך אחר כך למטה. והנה, "כמים הפנים לפנים" קאי גם על מים העליונים, שהם הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מצויר דספירות, ואף על פי כן על-ידי העלאת מ"ן, נעשות בהם עשר ספירות הגנוזות.

סעיף יא: ויובן בהקדים הביאור בכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דכשם שע"י ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלות בהם, כך עבודת האדם התחתון פועלת דוגמתה באדם העליון, וזה נמשך אחר כך למטה. והנה, "כמים הפנים לפנים" קאי גם על מים העליונים, שהם הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מצויר דספירות, ואף על פי כן על-ידי העלאת מ"ן, נעשות בהם עשר ספירות הגנוזות.

סעיף יב: ויובן בהקדים הביאור בכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דכשם שע"י ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלות בהם, כך עבודת האדם התחתון פועלת דוגמתה באדם העליון, וזה נמשך אחר כך למטה. והנה, "כמים הפנים לפנים" קאי גם על מים העליונים, שהם הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מצויר דספירות, ואף על פי כן על-ידי העלאת מ"ן, נעשות בהם עשר ספירות הגנוזות.

סעיף יג: ויובן בהקדים הביאור בכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דכשם שע"י ההבטה במים נראית צורת הפנים המסתכלות בהם, כך עבודת האדם התחתון פועלת דוגמתה באדם העליון, וזה נמשך אחר כך למטה. והנה, "כמים הפנים לפנים" קאי גם על מים העליונים, שהם הפשיטות דאור אין-סוף שלמעלה מצויר דספירות, ואף על פי כן על-ידי העלאת מ"ן, נעשות בהם עשר ספירות הגנוזות.

עליונים ותחתונים. וכנגדם העבודה בספירת העומר: א. בכל מאוּדָך. ב. בירור המדות דנפש הבהמית.

דרעותא דלבא, שעל ידה מודגשת מעלת הנשמה. סעיף יא: במתן תורה נתחדשו ב' ענינים: א. אנוכי - גילוי העצמות. ב. ביטול הגזירה בין

מילואים

יתר על כן ובהקדים: דרגת 'אב' עניינה הוא מקור הממשיך את מהותו־שלו הלאה, מחוץ אליו. אך למעלה, כאלוקות, הרי עצמותו יתברך אינה מוגדרת חס־ושלום בשום גדר, ואם־כן אינה מוגדרת אפילו בגדר 'אב', דהיינו שאין לה שום שייכות לדבר שחוץ הימנה, אפילו לא כשמדובר להמשיך מחוץ אליה 'בן', כלומר את עצמה - דבר ש'כמותה' (ראה לקריש ח"א עמ' 5).

זהה מה שמחדש הרבי־המגיד, ששורשם של ישראל הוא 'קודם שנבראו', כלומר שגם בדרגה זו שבה עדיין אין לנבראים ולמציאות שחוץ הימנו כל 'שייכות', נחקקה (מצד רצונו יתברך) צורתם של ישראל כפי שהיא בפועל (ראה לקריש ח"א עמ' 487). לביאור (כב) כדי להבין הסיבה לכך שכוחות הנעלמים נמצאים בהעלם, ראוי להקדים משל ממידות הכלולות בשכל. דהנה כפי שהמידות הן בלב עניינן הוא רגשות - אהבה, יראה וכו', משום כך המדות מנגזרות זו לזו. אך המידות הרי נולדות מהבנה שכלית (הבנה שדבר פלוני טוב מולידה אהבה, והבנה שהדבר הוא רע מולידה יראה), ולכן עוד קודם שהן מגיעות ללב הן נמצאות כבר בשכל, שהשכל מחייב שראוי לאהוב או שראוי לשנוא וכו'. וכפי שהן עדיין בשכל, כל עניינן הוא שהשכל מחייב אותן. כי מה ש'מעניין' את השכל הוא ההיגיון השכלי שבו, והן רק משרתות את השכל שיהיה לו במה לדון. ולכן, באם בנוגע לפרט אחד השכל יחייב אהבה ובנוגע לפרט אחר השכל יחייב יראה, האהבה והיראה יהיו כאחד - שתיהן מחייבות מצד השכל ואין כל סתירה ביניהן, מכיון שעניינן הוא שכל.

ועל דרך זה בעניין הכוחות: בכוחות הגלויים, כח השכל הגלוי עניינו הוא שכל, ומידות הגלויות עניינן מידות, אמנם סיבתן היא ה'נפש' - 'אני' מבין 'אני' אוהב, אבל היא רק הסיבה שלהן, עניינן הוא להבין או לאהוב. ואילו בכוחות הנעלמים, כח המשכיל הנעלם ענינו שהנפש

הרב המגיד מדגיש שאצל האב הציור נעשה דוקא לאחר שנולד הבן, מה־שאי־כן אצל השם יתברך, אף קודם שנבראו ישראל נחקקה צורתם, ולכאורה הרי זה פשוט שכן הוא אצל הקב"ה להיותו למעלה מהזמן, ומה זה מוסיף בהבנת העניין?

והביאור, בסוג וצורת הקשר שבין ה'אב' ל'בן', יש ב' פרטים, ובכל פרט יש מעלה וחיסרון:

(א) שורש הבן - הבן נמשך מדרגה עמוקה ביותר באב, מ'כוח ההולדה', שהינו כוח הממשיך את מהותו של האב הלאה. לאידך, כיון ש'כוח ההולדה' הוא רק ה'שורש' של הבן, לא נמצאת בו צורת הבן כפי שהיא בפועל לאחר שנולד, אלא רק כפי שהיא 'בכוח', דהיינו באופן מופשט ביותר. וממילא, הקשר של האב לבן (מצד דרגה זו) הוא לא כלי־כך לצורת הבן כפי שהיא בפועל.

(ב) צורת הבן - כתוצאה מהתקשרות ואהבת האב לבנו, צורת הבן כפי שהיא בפועל, חקוקה במחשבתו של האב. ולכן, "אף שעבר מכנגד פניו והלך מאיתו עס־כל־זה נחקקה הצורה של הבן במחשבה של האב" (אר"ת שבערת רבינו 40). ובוזה ישנה מעלה - שהקשר של האב לבנו הוא גם עם צורת הבן כפי שהיא בפועל. אך החיסרון בהתקשרות זו, שהיא דבר שניתוסף אצל האב לאחר לידת הבן וממילא היא כדבר נוסף על מהותו, ואינה שייכת לפנימיותו ועצמיותו. מה־שאי־כן שורש הבן בכח ההולדה ששייך לעצמיותו.

הרבי־המגיד מחדש, שלמעלה כאלוקות, בדרגת הקשר בין ישראל לקב"ה, חוברות זו לזו שתי המעלות גם־יחד, כי היות שהוא יתברך למעלה מה'זמן' (כלומר, שאין לגביו מושג של דבר שקודם לכן לא היה ורק לאחר־מכן התווסף אצלו), על־כן גם צורת הבן כפי שהיא בפועל (שהיא מעלה הב'), חקוקה בפנימיות האלוקות (שהיא מעלה הא').

חס ושלום, כי הרי ישנן באמת כמה וכמה מדרגות שונות באלוקות. אולם לפי מה שהוסבר, כל הדרגות באלוקות מכילות רק את היתרונות והמעלות שבכל דרגה ללא החיסרון שבהן, ובאמת אין כאן מדרגות נמוכות יותר או פחות אלא הכול אחד.

במקו"א מבאר רבינו עניין זה, שבפנימיות כל הדרגות האלויות הם אחד, באמצעות משל: על פי כללי התורה, "ספק דאורייתא – לחומרא, וספק דרבנן – לקולא". כשרב ירא שמים פוסק הלכה לקולא בספק דרבנן, זה לא בגלל שב"דברי סופרים" יש "פחות" תוקף של תורה, חס ושלום. אצלו הפסיקה לקולא בספק דרבנן והפסיקה לחומרא בספק דאורייתא באות מאותה "ערליכקייט" ומאותו רצון לפסוק כפי דברי תורת אמת שהיא שאמרה להקל בספקות דרבנן (ראה אג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג איגרת תלג, סי' הערכים ח"ג ע' קעה).

מחייבת שכל, ולכן הוא שכל נעלם, כדי להרגיש אותו צריך להרגיש את הנפש, אבל לאיך הנפש מחייבת שכל. ביטוי לכוחות הנעלמים אנו מוצאים למשל במצב סכנת נפשות בה יש "התגלות כוחות הנעלמים, באים כל הכוחות בהתגלות ובכולם מאיר אור הנפש בשווה" (ד"ה לולב וערבה תרס"ו), כלומר בכוחות הגלויים לכל כוח יש תוכן שונה, בשכל הגלוי מורגש שהסברא ראויה והגיונית, ובמידות מורגש שלאהוב או לשנוא הוא דבר חשוב. אך במצב סכנה נרגש בכל הכוחות ענין שווה, מעלת הסברא היא שנמצאה המצאה להציל את הנפש, וכן עניין המידה הוא אהבה למציל נפשו.

לביאור לב) נקודה זו מתיישבת היטב ואף מוכרחת גם על פי נגלה: אם נאמר שבאלוקות אכן יש הרכבה של דרגות גבוהות יותר ודרגות נמוכות יותר, הרי שאין כאן אחדות ה' אמיתית,

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

על-ידי ועד ידידי המכון

ר' שמואל ומשפחתו שיחיו אייזנברג
הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען
ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פישר
ר' יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו קזרנובסקי

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **מנחם מענדל** ב"ר **זאב** ע"ה **בוימגארטן**

גוייס לשליחותו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בשכונת
כאן ציוה ה' את הברכה, ביתו היה פתוח לכל הנצרכים במסירות
ובאהבה ועל-ידי זה זכה לקרב הרבה מהם לתורה ומצוות.

נלב"ע ג' אדר ראשון ה'תשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס על - ידי משפחתו שיחיו

קובץ זה נדפס על-ידי

הרה"ח ר' **יהודה** ומשפחתו שיחיו

דוידאוו

לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורינו
ולהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

ר' **יהושע מנחם מענדל** בן ר' **מאיר (וגיטל)** ע"ה

קורנהויזער

Eddie Kornhauser

נלב"ע י' שבט ה'תשס"ו

ולעילוי נשמת

מרת **ביילא** בת ר' **אליהו (ואיטא)** ע"ה

קורנהויזער

Bettie Kornhauser

נלב"ע י"ב סיון ה'תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.